

Zestaw przykładowych ćwiczeń ułatwiających naukę ortografii

Wstęp

Zapamiętujemy szybciej i trwale, kiedy angażujemy do pracy dwie półkule mózgowe: lewą, tzw. "profesorską" i prawą, czyli "artystyczną". Lewa półkula odpowiedzialna jest między innymi za myślenie logiczne, analizę, mowę. Natomiast prawa to obrazy, wyobraźnia, intuicja.

Dziecko lepiej zapamięta zasady ortograficzne i pisownię trudnych wyrazów, kiedy będzie mogło wzmocnić zapamiętywanie poprzez skojarzenia, wyobrażenia i emocje.

Proponowany zestaw ćwiczeń ortograficznych ma pokazać dziecku, że ortografia nie jest straszna, że może być przyjemnością i zabawą. Można tworzyć różne historyjki, rozwiązywać rebusy i krzyżówki, układać wierszyki, czy też organizować turnieje ortograficzne zamiast wkuwać słówka na pamięć. Ćwiczenia te pozwolą dziecku włączyć do nauki wyobraźnię i emocje, a przez to osiągnąć sukces w nauce ortografii.

Uwaga: Są to przykładowe ćwiczenia, które mogą stanowić bazę i inspirację dla twórczego nauczyciela, który zechce je rozbudować odpowiednim materiałem słownikowym i dostosować do potrzeb własnej klasy. Oprócz wymienionych niżej ćwiczeń można wykorzystywać również wierszyki i krzyżówki ortograficzne.

Ćwiczenie 1 Kojarzenie pisowni wyrazów z rysunkami

Dzieci zapamiętują pisownię wybranych wyrazów tzw. słów "kluczy", na przykład:

- ó — ósemka
- u — ul
- rz — rzeka
- ż — żaba
- ch — chata
- h — hak

Uczniowie kojarzą pisownię innych wyrazów ze słowami "kluczami", na przykład:

- góral — wyobrażają sobie górala, który wspina się na górę w kształcie ósemki
- biurko — wyobrażają sobie biurko, na którym stoi ul
- drzewo — wyobrażają sobie rzekę, nad którą rośnie drzewo

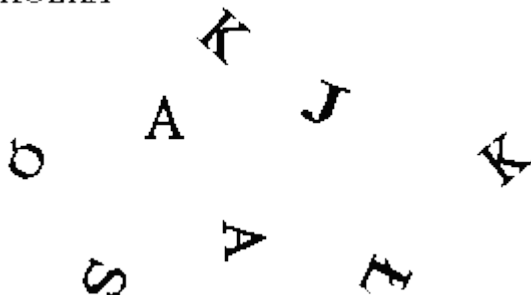
Gdy dzieci poznają więcej wyrazów, mogą układać historyjki. Ta metoda bardzo ułatwia zapamiętywanie trudnych wyrazów dzieciom dyslektycznym.

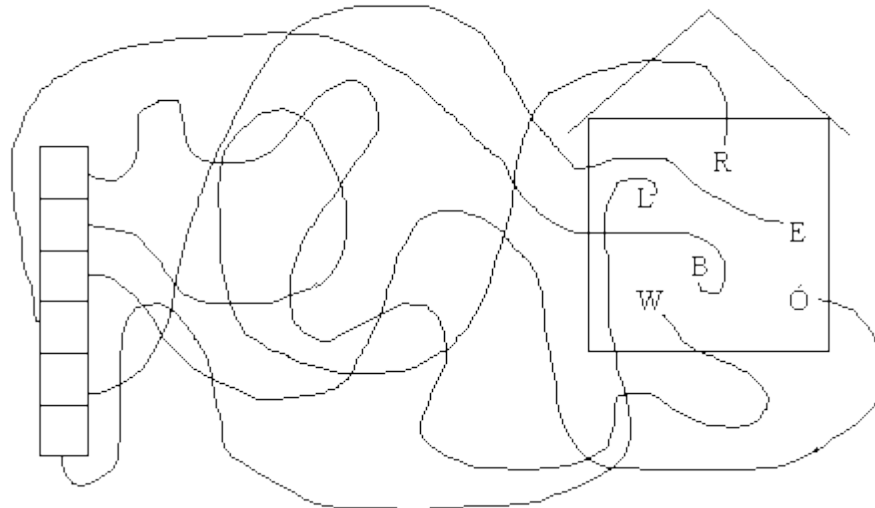
Ćwiczenie 2 Zasada "Scrabble"

Uczniowie otrzymują obrazek i rozsypane litery. Z liter układają wyraz, następnie zapisują go i zapamiętują jego pisownię.

Uwaga: W wersji trudniejszej dzieci nie otrzymują ilustracji.

JASKÓŁKA





Ćwiczenie 3 Wyszukiwanka

Wyszukiwanie w liniach poziomych i pionowych ukrytych wyrazów z trudnościami ortograficznymi.

Wyszukaj wyrazy, w których występuje „Ó”

Ż Ó Ł T Y S T Ó G K Ó Ł K A D
 O P Ó Ł K R Ó L E W N A W Ó R
 Ł R T C H Ó R Z M Ó Z G C V A
 W Z L Ó D B Ó L S M G L G Ó R
 W E P I Ó R N I K Z L S T X G
 L P R Ó Ź A L U Z J A R Ó Ź A
 Ó I G A R N K Ó W O G Ó R E K
 C Ó Ź Ó Ł T K A M R Ó Z W H E
 Z R W R Ó Ź K A O B Ó Z Ó E Y
 K K C Ó R K A D W Ó C H D M B
 A A G Ó R A L S T Ł Ó D Ź Z Q

Ćwiczenie 4 Kalambury ortograficzne

Uczniowie dzielą się na dwie lub więcej drużyn. Każda drużyna otrzymuje zapisane na kartce hasło, które należy odgadnąć. Hasła można pokazywać gestami lub rysować na tablicy. Wygrywa drużyna, która odgadnie więcej haseł w określonym czasie.

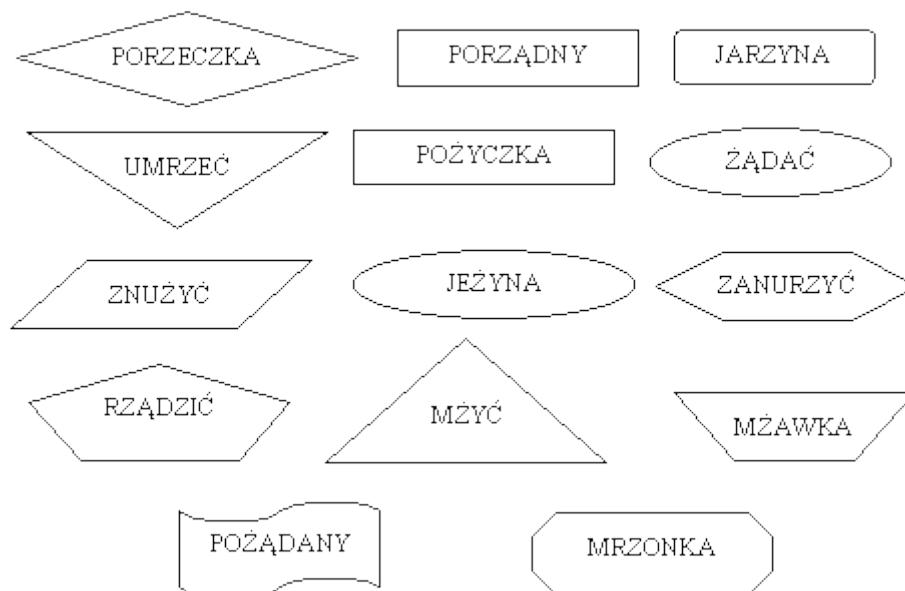
- budzik z kukułką
- kulista chmura
- pakunek zucha
- płuca chusteczki
- burza w butelce
- chór przepiórek
- różdżka wróżki
- kłótnie jaskółki
- wózek z wiórami
- góra płótna

Ćwiczenie 5 Bystre oko

Niektóre wyrazy podobnie brzmią, ale ich pisownia jest zupełnie inna i mają różne znaczenie. Trzeba je odnaleźć i połączyć. Następnie nauczyciel opisuje dany wyraz, a uczniowie podają jego pisownię lub odwrotnie - dzieci opisują znaczenie wyrazu, a nauczyciel prezentuje jego pisownię, na przykład:

- Krzak, na którym rosną czarne lub czerwone owoce (odpowiedź: porzeczek)

Połącz podobne wyrazy



Ćwiczenie 6 Rzucaj do celu

Przygotowujemy dwa pudełka. Na jednym zapisujemy "Ó" na drugim "U". Rozdajemy uczniom kartki z wyrazami do odgadnięcia (w wyrazach brakuje kilku liter). Dzieci mają za zadanie odgadnąć, co to za wyraz i uzupełnić brakujące litery. Następnie stoją przy właściwym pudełku, głośno odczytują wyraz, podają jego pisownię i wrzucają do odpowiedniego pojemnika. Listę wyrazów układamy w zależności od poziomu grupy.

Przykładowa lista wyrazów

P □ K □ □ E K
 O □ I □ □ □ N K A
 M □ R □ □ Z
 K □ P □ W □ C
 P □ □ R □ I K
 W □ Z □ K
 K R □ L □ □ N A

Ćwiczenie 7 Piłka ortograficzna

Uczeń rzuca piłkę do kolegi i podaje jakiś wyraz z "ó", "u", "rz", "ż", "h" lub "ch". Osoba, która złapie piłkę, musi podać prawidłową pisownię tego wyrazu.

Wariant 2: Uczeń, który rzuca piłkę, podaje wyraz oraz pisownię tego wyrazu - osoba, która złapie piłkę, musi powiedzieć: "prawda" lub "fałsz".

Ćwiczenie 8 Rymowanki

Uczniowie mają podane wyrazy, w których "ch" występuje na końcu. Trzeba uzupełnić luki i połączyć ze sobą wyrazy, które się rymują.

GRO.....

PRO.....

GMA.....

RU.....

ZU.....

DA.....

PE.....

DE.....

ME.....

PIA.....

PU.....

Ćwiczenie 9 Zapamiętujemy wyrazy

Uczniowie odczytują wyrazy i starają się zapamiętać ich pisownię. Następnie otrzymują zestaw wyrazów z lukami. Wpisują brakujące litery i sprawdzają ich prawidłową pisownię. Do każdego wyrazu mogą wykonać schematyczny rysunek.

- G_ZIK
- KR_LIK
- M_ZEUM
- R_ZGA
- DŁ_GI
- JASK_ŁKA
- M_R
- P_ŁKA

Wersja 2 (dzieci starsze)

Uczniowie otrzymują zestaw wyrazów z lukami. Najpierw samodzielnie próbują uzupełnić brakujące litery, a następnie odszukują wyraz w słowniku ortograficznym (ewentualnie poprawiają błędy). Wyrazy przepisują do zeszytów w porządku alfabetycznym lub grupując według pisowni.

Ćwiczenie 10 Ruchome dyktando

Nauczyciel dzieli klasę na dwie grupy, a następnie podaje wyrazy (np. z "h" i "ch"). Kiedy wyraz zawiera "h" wstaje pierwsza grupa, a kiedy "ch" druga grupa. Kto z grupy popełni błąd, zapisuje wyraz na tablicy i układa z nim zdanie.

Przykładowy zestaw wyrazów:

chata, kozuch, wachlarz, szachy, samochód, łańcuch, choinka, hodowla, bohater, chwasty, harcerz, huta, hejnał, hale, druh, hamulec, higiena, herb, hełm, hamak, humor.

Ćwiczenie 11 Pojedynek ortograficzny

Uczniowie dobierają się parami. Każda para dostaje zestaw wyrazów. Dzieci mają za zadanie podzielić wyrazy na dwie grupy - np. wyrazy z "ż" i "rz". Wygrywa para, która zrobi to najszybciej i bez błędów.

Przykładowy zestaw wyrazów:

_ąd, _adko, kradzie_, reporta_, _ut, _emyk, _ęsa, pejza_, stra_, _epa, _ycie, _aba.

Ćwiczenie 12 Turniej ortograficzny

Uczniowie dobierają się w równoliczne grupy.

Wariant 1

Nauczyciel podaje wyraz, a wybrane dziecko z grupy objaśnia jego pisownię.

Wariant 2

Nauczyciel mówi wyraz, grupa naradza się i jedna osoba podaje jego prawidłową pisownię.

Kiedy ktoś popełni błąd zapisujemy wyraz na tablicy. Wygrywa grupa, która popełni najmniejszą liczbę błędów.

Przykładowe krzyżówki ortograficzne

1. Zosia dla swojej mamy.

2. Mały wóz.

3. Świecąca gruszką.

4. Tkanina z lnu lub bawełny.

5. Mała noga.

6. Szafka do chłodzenia.

			C	Ó	R	K	A
	W	Ó	Z	E	K		
Ż	A	R	Ó	W	K	A	
		P	Ł	Ó	T	N	Ó
			N	Ó	Ż	K	A
	L	Ó	D	Ó	W	K	A

1. Janek jest wesoły i dopisuje mu
2. Mała Hanka.
3. Inaczej linia widnokręgu.
4. Płaczesz gdy go trzesz.
5. Może być chińska, indyjska, cejlońska.
6. Stary drewniany dom.

	H	U	M	O	R		
		H	A	N	I	A	
		H	O	R	Y	Z	O
					N	T	
C	H	R	Z	A	N		
		H	E	R	B	A	T
					A		
			C	H	A	T	A

1. Ma go krowa, stół, chusteczka.
2. Jest okrągłe.
3. Ma szare piórka i zostaje na zimę.
4. Na przybory szkolne.
5. Podobny do zająca.
6. Buduje gniazda pod dachem.

			R	O	G		
				K	O	Ł	K
					W	R	O
						B	E
						L	
P	I	O	R	N	I	K	
K	R	O	L	I	K		
	J	A	S	K	O	Ł	K
							A

Przykładowe wierszyki ortograficzne

W wyrazach z "ę" lub "ą"
bardzo łatwo zrobić błąd.
Nawet w *błędzie* błąd się zdarzy,
więc poćwiczmy wszyscy razem:

Pisz "ę" albo "ą" kolego
w czasownikach czasu przeszłego:
krzyknąłem, minęło, wziął,
spędziłem, utonął, zdjął.

Kłopotliwe samo **h**,
Dość szczególną własność ma,
lubi hałaśliwe słowa:
hak, harmider, hałasować,
heca, hurmem, hej, hop,
hura, hola, horda, hejnał,
hulać, hasać, halo, hop,
wataha ...
W tych wypadkach się nie wahaj.

Kiedy **ó**, a kiedy **u**?
Nikną wszelkie niepokoje,
kiedy stwierdzę: dwójka - dwoje.
Nie drży także ma stalówka
pisząc: -ówna, -ów i -ówka.
Zaokrąglam ó w dwu słowach
ósmy, ów, bo: osiem, owa.

Tulacz wędruje, pies poszczekuje,
Kucharz gotuje, zupy próbuje,
Murarz muruje, domy buduje,
Stolarz hebluje, deski piłuje,
Krawcowa szyje, pruje.
Jeżeli dość masz tego **-uje**,
O tym, że **-uje** się nie kreskuje
pamiętaj zawsze, a pocałuje
Cię mama za to i podziękuję,
Żeś wreszcie przestał przynosić dwóje.

Zapamiętaj wreszcie raz,
żeby pisać tak:
Brzytwa, brzydał, brzeg i brzask,
chrząstka, chrzan i krzyk, i krzak.

Kto to wie, z dyktanda drwi,
dobrze pisze:
Drzewo, drzazga, drzemka, drzwi,
Grzegorz, grzejnik, grządka, grzmi.

Rada będzie mama twa,
że już dwójek zniknął rząd:
Przynieś, przepisz, przód, przeprawa,
wytrzymaj, ujrzyj, spójrz i prządz.
Nauczyciel powie w głos:
Piątkę stawiam wreszcie Ci
Trzepak, trzoda, trzon i trzos,
Wrzenie, wrzawa, wrzask i wrzos